

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт з управління якістю (МСУЯ). 1. «Управління якістю для фірм, що виконують аудити чи огляди фінансової звітності, або інші завдання з надання впевненості чи супутніх послуг». URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-audit>
2. Міжнародний стандарт з управління якістю (МСУЯ). 2. «Перевірки якості завдання». URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-audit>
3. Результати виконання Комітетом з контролю якості Аудиторської палати план-графіку перевірок з контролю якості. URL: <https://www.apu.com.ua/2023/01/27/%d0%b0%d0%bd%d0%b0%d0%bb%d1%96%d0%b7-%d0%bf%d0%be%d1%80%d1%83%d1%88%d0%b5%d0%bd%d1%8c-%d1%81%d1%83%d0%b1%d1%94%d0%ba%d1%82%d0%b0%d0%bc%d0%b8-%d0%b0%d1%83%d0%b4%d0%b8%d1%82%d0%be%d1%80%d1%81-2/>
4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України від 21.12.17 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ КРАЇНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Несмашний Кирило Сергійович,

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальність «Економіка»;
науковий керівник:

Ставицький Олександр Вікторович,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри статистики, ІТ та математичних методів в економіці;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Сучасна концепція людського капіталу базується на історичному тлі, закономірностях виникнення та розвитку, які пройшли довгий історичний шлях. Витоки такого поняття, як людський капітал, можна знайти ще в стародавні часи у грецьких мислителів, які думали про побудову вільного суспільства, де кожна людина є особистістю, унікальним явищем і представляє особливу цінність [1].

Незаперечним фактом є те, що якими б досконалыми не були виробничі ресурси, обсяги фінансування та рівень інновацій, низький рівень людського капіталу ніколи не дозволить досягти зростання економіки розвитку та соціальної ефективності.

В економічній теорії поняття людського капіталу зазвичай відноситься до знань, здібностей, навичок, якими володіє будь-яка людина і які вона може використовувати всюди. Саме поняття людського капіталу передбачає, що він

визначається через особистість людини і є джерелом майбутнього доходу чи задоволення [1].

Аналіз процесів, які відбуваються у світі, показує, що людський капітал, його правильний розвиток і використання, сприяння циклічності його зростання є основними факторами посилення інноваційних хвиль розвитку і циклічності розвитку світової економіки та суспільства в цілому.

На основі революційних змін в економіці та суспільстві були здійснені найбільші інновації накопичений людський капітал у кожен історичний період розвитку народу, країни, цивілізації. Людське суспільство поступово накопичувало знання. На їх основі розвивалися освіта і наука, які формують шар високопрофесійної науково-технічної, управлінської і загалом інтелектуальної еліти, під чийм керівництвом здійснюється черговий прорив у розвитку людства.

Як зазвичай, зростання людського капіталу розуміється як збільшення його вартості при одночасному розвитку людського капіталу, тобто означає підвищення його якості.

Поняття "людський капітал" стало важливим для сучасної економіки, коли межі між невиробничою сферою, де акумулюється людський капітал, і промисловою, в якій людина реалізує свої здібності, розмиті. Також ця категорія дозволила по-іншому поглянути на явища ринку праці та пояснюють багато економічних явищ поведінкою окремих людей [2].

Суспільні блага, такі як охорона здоров'я, освіта, рекреаційний сектор, більше не можна недооцінювати. Зрештою, виявилось, що інвестиції в ці сфери життя суспільства обов'язково вплинуть на всі інші інвестиції, і тому є виробничою необхідністю.

Людський капітал у поєднанні з фізичним капіталом є основним фактором соціально-економічного прогресу та драйвером довгострокового економічного зростання. Це, у свою чергу, робить необхідним інвестувати в людей через побудову якісних систем охорони здоров'я, освіти, розвитку навичок та робочих місць [3].

Людський капітал є фактором економічного зростання; отже, навички, набуті населенням, мають економічну цінність. Кваліфікована робоча сила може підвищити продуктивність, що призведе до збільшення ВВП. В додаток, кваліфікована робоча сила може створювати нові продукти, які відповідають сучасним очікуванням суспільства, що призводить до збільшення експортного потенціалу.

Людський капітал є основою для розвитку інтелектуальних та технічних знань в суспільстві. Висока якість освіти і навички працівників підвищують їх продуктивність, що в свою чергу сприяє зростанню економіки. Відзначимо, що людський капітал є основним фактором формування «економіки знань». Інноваційну економіку можна створювати разом і паралельно з розвитком людського капіталу. Накопичення якісного людського капіталу разом із ефективною інноваційною системою та промисловістю, здатною виробляти інноваційні продукти, є основою економіки знань.

Людський капітал є важливим джерелом інновацій і технологічного прогресу. Висококваліфіковані працівники можуть створювати нові ідеї, розвивати технології та впроваджувати їх на практиці, що стимулює економічне зростання.

Людський капітал є важливим фактором прибутковості підприємства. Людський капітал сприяє підвищенню продуктивності праці та прибутковості, конкурентоспроможності. Отже, чим більше вкладається в розвиток людського капіталу, тим продуктивнішою і прибутковою є людська праця, дохід людини, потреби людини як споживача та її роль як економічного агента. Багато досліджень показують, що інвестування підприємством у розвиток людського капіталу дозволяє отримати досить високу економічну віддачу.

Людський капітал впливає на функціонування ринку праці. Високоосвічені працівники частіше мають доступ до високооплачуваних робочих місць, що забезпечує підвищення рівня доходів та споживчої активності. Збільшення якості людського капіталу сприяє підвищенню ефективності праці. Навички та досвід працівників дозволяють їм більше виробляти за менший час, що позитивно впливає на виробництво та конкурентоспроможність економіки. Людський капітал сприяє стабільності ринків. Високий рівень освіти та професійної підготовки робить економіку менш чутливою до змін у світових економічних умовах та допомагає легше адаптуватися до нових тенденцій.

Країни з високим рівнем людського капіталу стають більш конкурентоспроможними на світовому ринку. Якісний та кваліфікований персонал привертає інвестиції, сприяє розвитку індустрій та підвищенню глобальної привабливості країни.

Людський капітал також важливий для досягнення сталого розвитку. Висока освіченість та усвідомленість суспільства дозволяють краще розуміти екологічні проблеми та шукати раціональні та сталі рішення для забезпечення економічного росту, який не виходить за межі природних ресурсів.

Якість людського капіталу в будь-якій країні може змінюватися під впливом як зовнішніх (міграційні процеси, інтеграційні проекти тощо), так і внутрішніх факторів (процеси ідентифікації, динаміка економічного розвитку, урбанізація, характер реформ, що проводяться в країні, тощо). У зв'язку з цим для будь-якої держави питання ефективного управління людськими ресурсами є першочерговим і визначає ступінь його конкурентоспроможності в сучасному світі.

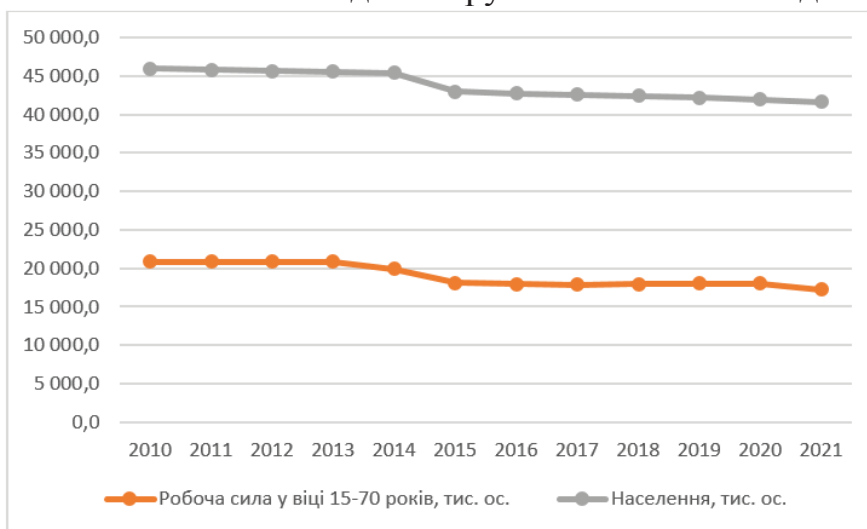
Таким чином, людина та її можливості мають ключове значення в управлінні людським капіталом. Причому цей процес має два взаємопов'язані напрями. З одного боку, управління людським капіталом безпосередньо пов'язане з розвитком соціокультурної сфери, створенням стабільних умов, прийнятних для еволюції мови, культури, освіти, охорони здоров'я, національної самосвідомості. Таким чином, держава формує ефективне середовище життєдіяльності та інтелектуальної діяльності своїх громадян, забезпечуючи умови для якісного життя та ефективної самореалізації.

З іншого боку, кожна людина, керуючись пріоритетами особистісного зростання, усвідомлює потребу інвестувати в розвиток своєї країни, через самореалізацію кожного, прогресивне зростання здійснює вся країна. Таким чином, управління людським капіталом є самопідтримуваною та самовідтворюваною системою, в якій створені умови та інвестиції в людський капітал призводять до формування нової якості людини, що, у свою чергу, сприяє розвитку людини. життя.

В Україні протягом 2010-2021 років спостерігалось поступове зменшення як кількості населення, так і кількості економічно активного населення у віці 15-70 років (рис.1). Широкомасштабна війна тільки погіршила дану ситуацію за рахунок вимушеної міграції, загибелі військових та вбивства мирного населення. Отже, Україна має прямі втрати людського капіталу, які зараз досить важко оцінити, оскільки майже відсутні дані з місць активних бойових дій та окупованих територій [4].

Крім того потрібно врахувати непрямі втрати, які визначаються недофінансуванням освіти, охорони здоров'я, недоотриманням заробітної плати, неможливістю отримати освітні послуги в повному обсязі.

Все це вимагає вже зараз звернути увагу на дану проблему, оскільки саме людський капітал повинен стати одним з рушіїв повоєнного відновлення країни.

Рис 1. Динаміка населення та робочої сили в Україні (2010-2021 рр.)

Список використаних джерел

1. Амосов О., Дегтяр А. Формування людського капіталу в умовах інноваційної економіки : методологічний аспект. Держава і ринок. 2011. С.164-172. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/ebook/putp/2011-3/doc/3/08.pdf>.

2. Глобальна економіка : навч. посіб. для студентів зі спеціальностей «Економіка», «Маркетинг», «Облік і оподаткування» / за редакцією проф. С. І. Архієреєва. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2018. 192 с.

3. Kozhyna A., Razina T., Kravchenko A., Kuprii T., Melnyk T. Human Capital Development in the Context of Globalization Processes : Regulatory Aspect. Econ. Aff. 2022. 67(04s): pp. 887-895.

4. Залознава Ю., Азьмук Н. Людський капітал України в умовах війни: втрати та здобутки. Економіка та суспільство, 2022. (38). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-59>

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>

НОВІ ДЖЕРЕЛА ДАНИХ У СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

Пантелеєв Володимир Павлович,

доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник
науково-дослідної частини;

Київський аграрний університет НААН України

Складна міжгалузева основа функціонування сфери продуктивного використання водних ресурсів вимагає відповідного інтегрованого підходу. Прийняття рішень у сфері сталого розвитку сільського господарства та збереження навколишнього середовища передбачає розвиток інформаційної бази управління на новій основі. Комплексний підхід до управління водними ресурсами, проведення оцінки та моніторингу водних ресурсів вимагають більш вдосконаленої статистики ресурсів. Водна статистика є мультидисциплінарною та охоплює багато різних сфер, і гідрологи, складачі національних рахунків та статистики навколишнього середовища повинні мати можливість спілкуватися, використовуючи спільний фундамент категорій та спільну термінологію.

На регіональному рівні Європейський союз прийняв рамкову програму Союзу з охорони водних ресурсів та управління ними. Водна рамкова директива (РВД) — це постанова Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу, яка встановлює основу для дій спільноти у сфері водної політики. Вона була створена з метою гарантування захисту води та сприяння сталому використанню, яке гарантує доступність природних ресурсів у довгостроковій перспективі. Вода в Європейському Союзі (ЄС) стає ключовим фактором для збереження живих систем, пов'язаних з водою [3]. Основними ідеями РВД можна вважати: стабільна водна політика, наявні наукові та технічні дані, потенційна вигода і вартість здійснення акції чи втрати від їх нездійснення; що постачання води — послуга загального інтересу. Використання економічних інструментів державами-членами може бути доречним як частина програми заходів. Принцип повернення витрат на водопостачання, включаючи витрати на довкілля і ресурси, пов'язані зі шкодою або негативним впливом на водне середовище, має бути взятий до уваги у відповідності до, зокрема, принципу "забруднювач платить". Економічний аналіз служб водопостачання, що базується на довгострокових прогнозах постачання і потреби у воді у зоні басейну ріки, буде необхідним для цієї мети.